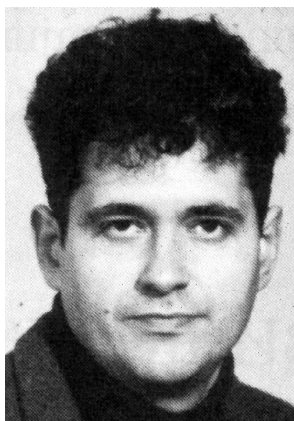

Бошко Сувајцић

ПЕРИТЕОРИОН

БОШКО СУВАЈЦИЋ је рођен 1965. Магистрирао је и докторирао на Филолошком факултету у Београду где ради као професор за Народну књижевност на Катедри за српску књижевност са јужнословенским књижевностима. Објавио је монографије *Јунаци и маске. Тумачења српске усмене епике* (Београд 2005) и *Иларион Руварац и народна књижевност* (Београд 2007). Приредио је антологије *Народна књижевност. Епске ђесме у сџаријим записима* (Крагујевац 1998) и *Епске ђесме о хајдуцима и ускоцима* (Београд 2003).

Бошко Сувајџић је публиковао збирке песама *Пуџи круга* (1997) и *Харманлија* (2002). Објавио је драме *Вишњић* (Савремена српска драма, бр. 14), *Осџрво* (Савремена српска драма, бр. 27), *Иларион* (Савремена српска драма, бр. 34, Београд, 2008) и Голубачка мушица (Савремена српска драма, бр. 41, Београд, 2010). Превео је са бугарског језика роман Антона Дончева *Виџез Свеџе књиџе* (Народна књига, Београд, 2003) У оквиру програма “Корак ка позоришту” Удружења драмских писаца Србије у позоришту “Модерна гаража” у Београду изведене су му драме *Вишњић* (2004) и *Иларион* (2008). Објавио је више студија, расправа и приказа у домаћој и иностраној стручној периодици.

За књигу *Иларион Руварац и народна књижевност* добио је награду Вукове задужбине за науку у 2007. години.

Бошко СУВАЈЦИЋ

ПЕРИТЕОРИОН

ЛИЦА

МОМЧИЛО БУГАРИН, народни војвода, византијски деспот и севастократор. У 14. веку без њега не бива ништа на српско-бугарској и бугарско-византијској граници. У тренутку када почињу догађаји о којима ће у овој драми бити речи, био је на врхунцу моћи. Имао је нешто више од 4000 коњаника, све изабраних по заслуги.

ВИДОСАВА ПЕРИТЕОРИЈСКА, Момчилова љуба, господарица Града, робиња сопственог тела. Бездетна и бесплодна, свикла на несрећу и зло. Понорна и дивља, као Бојана подно Скадра. И исто толико превртљива.

УМУР-БЕГ, турски заповедник, који је имао са собом око 20.000 коњаника, Селџука. Мумин, верник, готов да постане шехит за ствар ислама.

ЈЕВРОСИМА, Момчилова сестра, спремна да положи све што има за вољеног брата. Прати га на свим ратним походима. У детињству, од тешке срдоболе, остала без косе. Носи перику. Потајно заљубљена у УМУР-БЕГа.

ЖУРА ВУКАШИН, српски краљ, узурпатор круне. Похотан старац, без икаквих моралних скрупула. Дрчан, као и сви мали људи.

МОНАХ ИСАИЈА, Вукашинов човек од поверења, коме су се могли поверити најскровитији путеви душе, па и душа сама.

РАЈКО КЕФАЛИЈА, Момчилов сестрић, човек новог доба.
Финансијски експерт, задужен за економију и маркетинг.

ГРДАН и ВУЧИЦА, Видосавине слуге.

МОМЧИЛОВА БРАТУЧЕД, нејака деца, на сцени присутна
само кад су одсутна.

I, II, III ВОЈНИК

I, II, III ГРАЂАНИН

СТРАЖАРИ УМУР-БЕГОВИ

Дешава се у Скадру на Бојани и Перитеориону на обалама
Црног мора.

ПРВИ ЧИН

СЛИКА ПРВА

Визанџија. Боље речено, сумрак Визанџије. Након смрти цара Андроника III долази до сукоба између њисџалица Андрониковоџ малолетноџ сина Јована В Палеолоџа и њеџове мајке царице Ане Савојске с једне, и њисџалица Јована Канџакузина, с друџе стџране. Тада њочињу доџађаји који ће ширем визанџијскоџ комонвелџа њронетџи славу јунака ове драме, војводе Момчила.

Момчилов бојни џабор њонад Перийеориона.

МОМЧИЛОВА

ПЕСМА:

Оставих жену и кућу у планинама Родопским
понад Арде,
где Бог је снесен ко јаје, у граду званом Ксан-
тија,
легалу звезда и Сунца.

Посабрах Србе и Грке, и Бугаре, и грозне
албанске барде –
једном речју фукару – без порода и својте;

и док се стари свет пирлитао на ројте, на челу
грозних сатнија,
кретох на Исток у бој.

(Моја судбина није била овде. Чекала ме је на
новом Гибралтару)

Мој је мач био барјак мој. Слава је моја ишла
испред мене,
иза мене кукњава и плач.

Рукних као снег са врхунца, овенчан крвљу и
славом.

Ја, Момчило Бугарин. Севастократор.

Знао сам да ћу платити главом.

Тутњали су добоши потмуло, проносећи на
свим језицима света
одјеке моје славе. (Ко да речи држе главе)

У даљини су пламсале ватре.

Јасно се чуло: испод мира манастира
леут свира.

А около: у небо пободени барјаци и војничке
шатре.

Падале су, ко буково лишће, главе.

Беху то времена тешка,
невесела.

Смишљао сам тихо и ударао муњевито, ко
стрела.

А седам светогорских монаха и седам грчких
мудраца

(уз малу помоћ латинских
прелата)

пред војском ношаху
седам светих књига
са седам златних
печата.

Свет се променио. Ко има ухо нека чује:
(одјекује) урлик руље, ропац с крста, смех
Сатане.
Натенане.

Свет је овај ужасом испуњен, пун као казан.
Пуст као саблазан.

(Ко има ухо нека чује)

Улогорили смо се, у свитање, у сну.

И ја, Момчило Бугарин, севастократор,
уснио сам иза старога гибралтара:

нову Земљу, нову Наду,
нови Сион.

Перитеорион.

СЛИКА ДРУГА

Скадар на Бојани. Камена шџераса изнад хучне реке. Краљ Вукашин и монах Исаија.

КРАЉ ВУКАШИН: И ко је тај Момчило Бугарин?

МОНАХ ИСАИЈА: О, војвода Момчило. Деспот и севастократор. Занимљива фела. Полутан. Отац му је Србин, а мајка Бугарка. Или обрнуто. Зли језици још веле да је копиле. Али се то не да поуздано утврдити.

КРАЉ ВУКАШИН: Кога он подржава?

МОНАХ ИСАИЈА: Кажу да је најпре био присташа Јована Кантакузина, претендента на престо цариградски.

КРАЉ ВУКАШИН: Дакле, он је Кантакузинов савезник?

МОНАХ ИСАИЈА: О, не. Зато што је царица Ана Савојска, страхујући да Момчило са својим људима не превагне тас у корист Кантакузинову, смишљено узвисила Момчила у ранг деспота.

КРАЉ ВУКАШИН: Значи, он је Кантакузинов непријатељ?

МОНАХ ИСАИЈА: Нипошто. Чим чује за то Кантакузин га наменује за севастократора.

КРАЉ ВУКАШИН: Значи да је Кантакузин ипак Момчилов пријатељ?

МОНАХ ИСАИЈА: Ни у ком случају. Кантакузин је љути Момчилов непријатељ.

КРАЉ ВУКАШИН: Али... титула...

МОНАХ ИСАИЈА: Момчилова се глад за влашћу и моћи празним титулама није могла утолити. Врло брзо се окренуо против својих дојакошњих савезника. На крају је у својој безмерној честољубивости окренуо против себе и Кантакузина и царицу Ану Савојску.

КРАЉ ВУКАШИН: Па има ли он икаквих савезника?

МОНАХ ИСАИЈА: Нема. Има своје најамнике, који су ради за њега умрети.

- КРАЉ ВУКАШИН:** Колико је бројна та хајдучка војска?
- МОНАХ ИСАИЈА:** Четири хиљаде одабраних коњаника.
- КРАЉ ВУКАШИН:** О, па то је знатна сила. Али претпостављам да је у тој разбојничкој хорди војничка дисциплина на ниском нивоу?
- МОНАХ ИСАИЈА:** Дисциплина је Момчилова једноставна – смрт је код њега једина казна, за најмању као и за највећу кривицу. Слушају га као бога. А стагом божанству и приличи.
- КРАЉ ВУКАШИН:** Другим речима, Момчило изгледа као...?
- МОНАХ ИСАИЈА:** Антички херој. Херакле, Ахил, Патрокло. Турски извори веле да је тај страшни каурин висок као мунаре. Суров, диваљ и крволочан, готов да убије и за најмању кривицу, војсковођа огрезао у крви, честољубив и леп. Храбар да се то граничи с лудошћу. А ипак меланхоличан и танкоћутан, естета, заљубљен у лепе жене и добра вина.
- КРАЉ ВУКАШИН:** И, какве то везе има са нама? Он не угрожава ни моју државу ни моје интересе.
- МОНАХ ИСАИЈА:** О, Ви сте у заблуди, уза све уважавање, Ваше Величанство, у великој сте заблуди. Ви знате да је Момчило Бугарин доспео под зидине Перитеориона?
- КРАЉ ВУКАШИН:** Да, чуо сам да је отпочео опсаду тог грчког полиса. Али то је пуст камен, дивљи предео, мутни поводањ, хучна несразмера. Шта би ту за нас могло бити занимљиво?
- МОНАХ ИСАИЈА:** Да ли сте се икад запитали зашто војвода Момчило опседа Перитеорион, када тај град нема за њега никаквог стратешког значаја?
- КРАЉ ВУКАШИН:** Да, заиста. Зашто?
- УМУР-БЕГ:** Усред тог бесплодног, кршевитог и дивљег предела цвета невиђена лепота која се не да речима описати. Тамо живи Гркиња Видосава. Видосава Перитеоријска.

СЛИКА ТРЕЋА

У џролеће 1341. године војвода Момчило изненада досјева са својом сџирашином војском џод зидине Периџеориона, којим влада охоло десџоџица Видосава. Не зна се када и којим џуџевима је џлас о Видосавиној леџоџи досјео до неџрисџуџачних џланинских џредела го̀рњеџ џока реке Арде, северно од Ксанџиџе, го̀рада из којеџа се Момчило издиџао. У сваком случају, у џролеће 1341. године џод зидинама Периџеориона наџило се 4000 коњаника, џиџо Срба, џиџо Буџара, џиџо Грка, џиџо Арбанаса, храбрих и оданих раџника, го̀џових да умру за вољеноџ Момчила. Првоџ дана оџсаде Момчило је, џреко своџ уџлађеноџ, неки би рекли женскасџоџ, сесџриџа Рајка Кефалије, издикџирао услове џредаје го̀радским часницима и Видосави самој. Градски часници су их џлаџко одбили. Сама оџсада, меџуџим, није дуго џрајала. Девеџоџ дана оџсаде у зору Момчило је ујахао у го̀рад. На каџијама го̀рада чекала го̀а је, само у леџршавој белој џџуници, десџоџица Видосава. Узео је је одмах џџу, на враџницама, не силазеџи с коња. Цео го̀рад је био занемео џред џим чином нечуваноџ варварсџива. Само је Видосава, го̀рчеџи се од бола и сџирасџи, с бичевима косе уџлеџене у коњску го̀риву, и са џлавом на коњском сџеџну, браду која је џодрхџавала од го̀нева и џонижења држала и даље једнако високо. Не дуго након џога, го̀радом су се џронели џласови да је охоло Гркиња, заслеџљена џричама о џеџовом јунаџџву и слави, сама џозвала Момчила џод зидине Периџеориона. Лажни или не, ови џласови су џали на џлодно џло. Граџани Периџеориона џредају го̀рада срџском варварину и џонижења које је џреџџрџела умесџо џих својој го̀сџодарици Видосави никада нису оџросџили.

Видосавина одаја у Граду. Видосава и Рајко Кефалија. По сџирани, џобож незаџниџересовано, Грдан и Вучица лисџају неке новине.

РАЈКО КЕФАЛИЈА: Што је злато меџу металима, сунце меџу звездама, Византија меџу народима, то је Момчило меџу јунацима.

ВИДОСАВА: Момчило је обичан варварин. Сировина неотесана.

РАЈКО КЕФАЛИЈА: Неотесана је и буква. А од ње боље кијаче нема.

ВИДОСАВА: Поручи своме ујаку буквану...

РАЈКО КЕФАЛИЈА: ... да се има чему надати?

ВИДОСАВА: ... да џу се пре потурчити неголи за џега поџи...

- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Али, госпођо...
- ВИДОСАВА: Зар си глув?
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Ви сте глуви. Не чујете судбину када Вам говори.
- ВИДОСАВА: *(Саркастично)*
Момчило је судбина? А ти си њен гласник?
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Ако га одбијете, многи ће грађани овога града загребати ледину.
- ВИДОСАВА: *(Охоло)*
Нема те силе која ће ме присилити да пођем за њега.
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: *(Оклевајући)*
Мој ујак је рекао...
(Осврће се љашиљиво око себе)
- ВИДОСАВА: Бојиш се тог дивљака и овде, у грчком полису?
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Ако сазна, главу ће ми расцопати као дињу...
- ВИДОСАВА: Не бој се. Ништа неће изаћи из ове одаје.
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Рекао је, ако га одбијете, да ће Вас појебати наред градске капије.
- ВИДОСАВА: Нећу му ускратити то задовољство. Ако уђе у Град.
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Занима ме...
- ВИДОСАВА: Шта?
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Ви сте га позвали?
- ВИДОСАВА: У животу нисам чула већу глупост.
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Цео град прича...
- ВИДОСАВА: Трућају... Одлази сад.
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: *(Сирема се да крене. Званично)*
Да ли то значи да ће високоумни захтев мог уваженог кузена, ујака, племенитог деспота, севастократора, војводе...
- ВИДОСАВА: Пренеси Бугарину што сам ти казала.
Рајко полази, збуњено одмахујући главом.
- ВИДОСАВА: *(Усипрејшализм, другачијим љасом)*
Чекај! Стани... Реци ми. Да ли је и она са њим?

- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Она увек иде са њим.
- ВИДОСАВА: *(Механички)*
Она увек иде са њим. Поздрави је. Не, немој јој ништа рећи.
(Сломљено)
Иди сад.
- ГРДАН: Еј, бога ти, ал' су се те жене осилиле. Ево, читам у "Цариградском гласнику" како је сиротог деспота Тому, из династије Анђела у Епиру, убио гроф острва Кефалоније, Никола Орсини. И то му није било довољно, него се и оженио његовом удовицом Аном, ћерком Михаила IX Палеолога. У кулоарима се после причало како је Ана сама отровала свога мужа.
- ВУЧИЦА: Чини се да си мало обрнуо ствари. Вест треба да гласи овако: како би се несметано оженио уцвељеном удовицом деспота Томе, гроф Никола Орсини ју је претходно морао начинити уцвељеном удовицом. А она му је у томе својски помогла.
- ГРДАН: Чекај, има још. У браку им се родио син, Никифор. Будући да је већ имала успеха као тровачица, Ана је отровала и другог мужа, и заједно са сином Никифором, преузела власт у Епиру.
- ВУЧИЦА: Каква грозоморна жена. Сигурна сам да се наша племенита газдарица никада не би повела за овако ужасним примером.
- ГРДАН: Спреман сам да се опклагам у то.
- ВИДОСАВА: Доста, више, хуље.
(Даје им њисмо)
Пронесите ову књигу, да вас нико не види, кроз Момчилове бојне редове, и предајте је господарици Јевросими.
- ГРДАН: О, шаљете нас у сигурну смрт.
- ВИДОСАВА: *(Вади кесу са дукајџима)*
Обасућу вас златом за то. Похитајте сада.

 СЛИКА ЧЕТВРТА

Момчилови бојни редови њонад Перийтеориона. Из даљине доиру звуци рајног окрија. То Момчилова војска насјоји да њробје њоследњу линију одбране. Пролеће је. Провејавају крујне њахуље снега. Три војника, њри кошћуњава скелѡа, на сцени.

I ВОЈНИК: Хој, Момчило, хој. За Момчила дадох живот свој.

II ВОЈНИК: До неба воде...

III ВОЈНИК: ... небески пропиљеји...

I ВОЈНИК: Бог је са нама.

II ВОЈНИК: Камо среће.

) ВОЈНИК: (*Цвокоће*)
Зар снег у пролеће?

I ВОЈНИК: Бог није овде.

II ВОЈНИК: Остао је у Мореји.

III ВОЈНИК: Због Видосаве...

I ВОЈНИК: ... и Момчила...

II ВОЈНИК: Због ратне славе...

III ВОЈНИК: ... проклета била...

I ВОЈНИК: Напред! Напред! Хој, Момчило, хој!

II ВОЈНИК: Кући! Кући обрнимо правац свој.

III ВОЈНИК: Кућа наша виси о стреји...

I ВОЈНИК: ... у амбису дубоком.

II ВОЈНИК: Бог је навалио на нас таму као сено...

III ВОЈНИК: ... не види се ни прст пред оком.

Из зајаленога Града доиру звуци њљачке, силовања, крици и јауци.

I ВОЈНИК: Крцају главе као лешници.

II ВОЈНИК: Грешници!

III ВОЈНИК: Бог их жигоса. И нанесе на њих бесове, и смрт напрасну, и болест, и буру, и скакавце...

I ВОЈНИК: ... и помеша им речи, и намере, и путеве, и путне правце.

Чује се цика деце и вриска жена и девојака по Периџеориону. Самрџички крици, џсовке, џијано зайевање)

II ВОЈНИК: Ноћ се згуснула као сурутка.

III ВОЈНИК: Смрт се кези иза сваког кутка.

I ВОЈНИК: Хој, Момчило, хој! За Момчила дадох живот свој.

II ВОЈНИК: Свуда мрци. О јелама висе ископане очи.

III ВОЈНИК: Црне вране шестаре над размерним пољем. Над јуначким месом и коњском стрвљу.

I ВОЈНИК: Тако то иде. Ми смо војници. Зашто бисмо стицали нешто знојем кад можемо крвљу?

II ВОЈНИК: Лешеви ничу као траве.

III ВОЈНИК: Шта нас се тиче? Изгубисмо главе.

I ВОЈНИК: Откако смо дошли овде, не чух тишину. Све дише. Дахће планина, стење шума, испарава се језеро...

II ВОЈНИК: ... хукће град, кркља бунар, шкрипи ведро, полива ветар...

III ВОЈНИК: ... ко свети Петар.

Победоносно клицање, радосни узвици, џесма.

I ВОЈНИК: Перитеорион је пао. Победни су гласи.

II ВОЈНИК: Нема лепшега града под небеским сводом.

III ВОЈНИК: Бојни редови се ваљају као таласи...

I ВОЈНИК: ... а таласи се сахрањују под водом.

II ВОЈНИК: Цркавају Грци као псине...

III ВОЈНИК: ... у граду и по селима.

I ВОЈНИК: Хукћу јејине...

II ВОЈНИК: гукe им се гноје по телима.

III ВОЈНИК: Свиће. Морамо натраг.

I ВОЈНИК: Утекосмо краткорочно из гроба.

II ВОЈНИК: Гроб је згодна соба.

III ВОЈНИК: Беж'мо. Стиже она ћелава гнусоба.

Појављује се Јевросима. Висока, виџка, са дуџом злаџном косом џушџеном низ џлећа. Војници узмичу џред џнеом џојавом, сџа-џајући се у маџлу. С друџе сџране џрисџижу, обазирући се, Грдан и Вучица.

- ЈЕВРОСИМА: Какве су ово приказе биле? Виле?
 ГРДАН: На гумну небеском окупљају се виле. Ово су авети.
 ЈЕВРОСИМА: Дозвасте ме? Какви су вам савети?
 ВУЧИЦА: Господарица ти наша шаље ову књигу у највећој тајности.
 ГРДАН: А ми је донесосмо амо ризикујући сопствену главу, цигерицу, уши, глежњеве, кости.
 ВУЧИЦА: Ако се право рекне...
 ГРДАН: ... баш ништа да звекне...
 ЈЕВРОСИМА: *(Вади кожно врећицу из недара и обасија их кованицама. Звекеті дукаїа)*
 Де, де. Ајде сад.
 (Пређашињи одлазе)
 ГРДАН и
 ВУЧИЦА: *(Певају)*
 Не звекећи дукатима...
 ЈЕВРОСИМА: *(Чиїа ѿисмо)*
 Пристала је. Најзад.
Зайамњење.

СЛИКА ПЕТА

Момчилов бојни лоџор. Свеїлосї свећа. Момчило седи на г̃рубом војничком ѿроношцу. Око њега нервозно шеїка Рајко Кефалија.

- МОМЧИЛО: Дакле?
 РАЈКО: Видосава ти је поручила...
 (Снебива се)
 МОМЧИЛО: Шта? Шта ми је поручила? Говори, што ћу тиш?!
 РАЈКО КЕФАЛИЈА: Видосава ти је поручила да ће поћи за тебе кад се трава опаше снагом, кад жива вода пресахне, кад со за женидбу стаса, кад вино приспе до удаје...
 МОМЧИЛО: *(Мрмља, за себе)*
 Она је луда... луда је...

- РАЈКО КЕФАЛИЈА: (*Са уживањем*)
... кад дође земан, кад наступи вакаат, кад се збуде срећа.
- МОМЧИЛО: Пролази јој време. Ни године нису младе од зачећа.
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Што се овде зајебавамо са овим шарпланинцима, ујаче? Зашто не склопимо мир са Умур-Бегом и заједно не разбуцамо Кантакузина? Византија је као расплодна кобила. Згрнућемо гомилу дуката.
- МОМЧИЛО: (*Уморно*)
Византија? Дукати? Шта бих ја са тим?
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Остарио си, а ниси стекао ни пара ни памети.
- МОМЧИЛО: (*Ошамари ља*)
Са Момчилом се тако не разговара!
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: (*Иронично*)
Вашу екселенцију не краси милостивост у понашању и гесту.
- МОМЧИЛО: И горе си заслужио.
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Знаш шта: твоје је прошло, старче. Изанђао си.
- МОМЧИЛО: (*Вади сабљу*)
Како море?
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Тако како ти рекох.
- МОМЧИЛО: (*Савладава се*)
Да ми твоја мајка којим случајем није била сестра, не би ти се глава држала на раменима.
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: И њу си отерао у гроб. Обесила се ужетом са црквеног звона.
- МОМЧИЛО: Неће се Момчилова крв мешати са турском. Не, богами.
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Несрећниче! Па зар ниси сам измешан као мешана салата?! Отац Србин, мајка Бугарка, робиња. Не само што си полутан, него си и копице. Сви ти се подсмевају иза леђа. Зову те Бугарин, да знаш.
- МОМЧИЛО: (*Враћа сабљу у каније*)
Нећеш ме изазвати, нећаче. Не данас.

- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Некада би за само једну овакву реч скинуо главу. Омекшао си, старче.
- МОМЧИЛО: Младост је такође старосно доба. Не кривим те, Рајкићу. Твоја мушка слабост потиче од те јалове мешавине српске и турске крви.
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Нисам ти ја Рајкић. Моје је покољење над твојим доминантно по рафинману, а не по пореклу и рођењу.
- МОМЧИЛО: Опомињем те, нећаче...
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Од опомене не чух ти краја реченице...
- МОМЧИЛО: Рекох да је Видосава луда.
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Са тим се није тешко сложити.
- МОМЧИЛО: Сада ме одбија са гнушањем. А Бог ми је сведок... сама ме је мамила... Част ће јој бити да пође за таквога јунака... И ето ти га сад!
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Ко ће разумети те жене? Женске су мисли облаци који испаравају у мушкарцу недоступним висинама.
- МОМЧИЛО: Назад се нема куд. Војска је исцрпљена. Жељна крви и битке. И плена.
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Перитеорион је фактички пао. Зашто не уђеш у град? Војска негодује што се смрзава и гладује због оне курветине...
- МОМЧИЛО: (*Ошамари за ојей, само јаче*)
Да је никада више ниси тако назвао, нећаче! Перитеорион ће пасти када падне Видосава. И не брине се ти за моје најамнике. Моји су јунаци попасли многа мора. Опседаће Перитеорион докле год треба. Као Ахејци Троју.
- Улазе I, II и III грађанин. Клањају се снисходљиво до земље.*
- МОМЧИЛО: Шта је ово? Ко је звао ове гузичасте?
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Ја, ујо.
- МОМЧИЛО: Е, стварно ће ти одлетети глава, нећаче. Ни заклетва сестрина неће више бити у стању јарост да ми обузда.
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Чуј прво шта имају да ти кажу.
- I ГРАЂАНИН: Високопоштовани војводио...

- II ГРАЂАНИН: ... уважени деспоте...
- III ГРАЂАНИН: ... племенити севастократоре.
- МОМЧИЛО: Што прдите, сератори?
- I ГРАЂАНИН: Дођосмо да ти кажемо...
- II ГРАЂАНИН: ... да ти саопшtimo...
- III ГРАЂАНИН: ... ако си вољан да нас чујеш...
- МОМЧИЛО: Шта? Проговори, синко.
- I ГРАЂАНИН: Дуго смо расправљали...
- II ГРАЂАНИН: ... полемисали...
- III ГРАЂАНИН: ... већали...
- I ГРАЂАНИН: ... већали...
- II ГРАЂАНИН: ... и већали...
- МОМЧИЛО: И?!
- III ГРАЂАНИН: И на крају закључили
- МОМЧИЛО: Шта сте закључили?
- I,II,III ГРАЂАНИН: Вољни смо да испунимо све твоје услове...
- МОМЧИЛО: Браво. Знао сам да ће разум однети превагу.
- I,II,III ГРАЂАНИН: ... осим у једној тачки.
- МОМЧИЛО: А то је?
- I,II,III ГРАЂАНИН: Не дамо ти Видосаву.
- МОМЧИЛО: Не дате?
- I ГРАЂАНИН: Не.
- II ГРАЂАНИН: Она је наша икона...
- III ГРАЂАНИН: ... препознатљив бренд овога града.
- I ГРАЂАНИН: По њој смо познати...
- II ГРАЂАНИН: ... такорећи чувени.
- III ГРАЂАНИН: Привлачимо туристе...
- I ГРАЂАНИН: ... авантуристе...
- II ГРАЂАНИН: ... радозналце
- III ГРАЂАНИН: ... трговце...
- I ГРАЂАНИН: Окрећемо капитал...
- II ГРАЂАНИН: ... окрећемо...

- III ГРАЂАНИН: ... па га обрћемо...
- I ГРАЂАНИН: ... на кант...
- II ГРАЂАНИН: Не можемо ти је дати...
- III ГРАЂАНИН: ... хтели бисмо...
- I ГРАЂАНИН: ... али не можемо.
- МОМЧИЛО: Не можете?
- I ГРАЂАНИН: Јок...
- II ГРАЂАНИН: ... ни случајно...
- III ГРАЂАНИН: ... ццц...
- МОМЧИЛО: *(Дубоко удахне ваздух. Тихим гласом)*
Поштовани грађани града Перитеориона...
- I,II,III ГРАЂАНИН: *(Са надом)*
Да?
- МОМЧИЛО: *(Прасне)*
Јебаћу вам матер!
- I,II,III ГРАЂАНИН: *(Тајац)*
А?
- МОМЧИЛО: Мртву мајку из гроба ћу вам ископати и полно општити са њоме. Је л јасно?
- I,II,III ГРАЂАНИН: *(Пожуре да се сложе)*
Јасно.
- МОМЧИЛО: А онда ћу нагузити и вас тројицу. Једног по једног. Или сву тројицу на гомилу. Је л и то јасно?
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Мени није деловало неразумљиво.
- МОМЧИЛО: Ви мени нећете дати Видосаву? Ви МЕНИ нећете дати? Ко сте ви да мени нешто дате? Или не дате? Ко?
- I, II, III ГРАЂАНИН: Поштовани војводио... деспоте...
- МОМЧИЛО: Мени се не даје. Ја УЗИМАМ! Запамтите то.
- I,II,III ГРАЂАНИН: *(Брже-боље)*
Запамтили.
- МОМЧИЛО: Сложићете се са мном: даје се само оно што се има, је л тако?
- I,II,III ГРАЂАНИН: Да... овај не...

- МОМЧИЛО: Не може се дати оно што се нема, зар не?
- I,II,III ГРАЂАНИН: Не... овај, да.
- МОМЧИЛО: Ви бисте хтели да ми не дате Видосаву, је л?
- I,II,III ГРАЂАНИН: Да... овај не...
- МОМЧИЛО: А има ли неко од вас Видосаву?
- I,II,III ГРАЂАНИН: Не... овај да...
- МОМЧИЛО: Ја ћу вам рећи: Нико не поседује Видосаву. Видосаву има само онај кога она одабере. А то ни у ком случају нисте ви!
- I,II,III ГРАЂАНИН: Да... овај не...
- МОМЧИЛО: Дакле, уместо да ми дате оно што имате, ви сте изабрали да ми не дате оно што немате?!
- I,II,III ГРАЂАНИН: Не... овај да...
- МОМЧИЛО: Рајко!
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Заповедај, ујаче!
- МОМЧИЛО: Ови људи су преваранти. Свакоме двадесет по туру.
- I,II,III ГРАЂАНИН: Немој, војводо...
- МОМЧИЛО: Чуо си ме.
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Смилуј им се, ујо. Нису они тако лоши момци... Разумеју основне принципе обрта капитала... Само су пробали да направе дил...
- МОМЧИЛО: Хоћеш и ти да им правиш друштво?
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Ајде, поштовани грађани. Засрали сте... не вреди...
- Излазе. Чују се фијукање бича и пригушени крици. Јевросима са њисмом у руци.*
- ЈЕВРОСИМА: Зашто кажњаваш оне несрећнике?
- МОМЧИЛО: Јер су заслужили.
- ЈЕВРОСИМА: Чиме?
- МОМЧИЛО: Тиме што је то народ свикнут на кажњавање.
- ЈЕВРОСИМА: Имам добре вести.
- МОМЧИЛО: Онда си ти једина овде.
- ЈЕВРОСИМА: Видосава је пристала.

- МОМЧИЛО: Видосава је... шта?
- ЈЕВРОСИМА: Поручила ми је.
- МОМЧИЛО: Не разумем? Зашто по Рајку поручује једно, а по теби нешто сасвим друго?
- ЈЕВРОСИМА: Ево, ту пише. Не може од света јавно пристати. Али једва чека да ти се баци у загрљај. Моли те да твоји војници престану са зверским клањима и пљачком. Град ће положити оружје. А она ће те чекати у свитање, на капији, како си и заповедио. Радуј се, брате. Видосава је твоја. Перитеорион је твој.
- МОМЧИЛО: *(Радосно)*
О, љубави моја... Знао сам да ме волиш.
- ЈЕВРОСИМА: За тебе је Перитеорион центар света. Ахис мунди. А за мене је овај град гробница.
- МОМЧИЛО: Где је она, ту је и центар света. Где је она, онде је и свет.
- ЈЕВРОСИМА: Ти си, брате, истински заљубљен.
- МОМЧИЛО: У врту Видосавином зру јабуке: бисерне јабуке, сребрне јабуке, јабуке од злата. Ваља их обрати... Идем да се спреим.
- Опћрчи са сцене. Мимолази се са Рајком који улази са корбачем у руци.*
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: *(Гледа за њим. Посјрдно)*
Има ли ишта смешније од старца који балави за младом женом?!
- ЈЕВРОСИМА: Не говори тако о моме брату, а своме добротвору.
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Од добротвора до злотвора само је један слог.
- ЈЕВРОСИМА: Пази шта радиш. Држим те на оку.
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Умало да заборавим, тето... Рекла ми Видосава да те поздравим.
- ЈЕВРОСИМА: *(Показује му њисмо)*
Поздрвила ме је и сама.
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Нешто те та Гркиња много поздравља, тетице...

ЛЕВРОСИМА: Шта хоћеш да кажеш, дегенериче? Мислиш да су сви уврнути као ти? Боље припази на своју главу. Око овога града дувају силни ветрови. Нешто ти се глава много клима на том твом љигавом педерском вратићу. Само што није отпала.
(Излази)

РАЈКО КЕФАЛИЈА: Бесни ти, само бесни, тета роспијо. Сви сте се заинтересовали за моју мудру главицу, а сами ћете врло брзо остати без своје. Ви сте као онај путник што није чуо судбину па се спустио под воду са ђаволом. У врту Видосавином не зру јабуке. Зру девојке са кобиљом длаком на дојкама и жигом звери на подлактици. Хајдемо и ми. Чека нас још пуно посла. Треба припремити сцену за последњи чин.

ДРУГИ ЧИН

СЛИКА ПРВА

Ноћ. Тишина. Скадар на Бојани. У дубини позорнице камена пјера-раса. Равномерно постојање воде.

ВУКАШИНОВА

ПЕСМА:

Ноћ је на репертоару. Ноћу се претварам у кукавицу, у магарца, у пса.
У црног пса, у врапца, кују, зеца. Од златне паунице преко
огњевитог човека
до змаја

причи нема краја. Кажу да сам демон. (О, богат је словенски пантеон)

У тепсији да справљам враџбине и чини. (И демонске састојке)

И да ме прате црне јејине, совуљаге, вране, утваре, сојке.

Курјаци, лисице и творови (ђавољи створови) .

Да једем нечисту храну: скакавце,

кукце, жабе, змије. Да сам

труо: да ми месо гњије.

Да бацам чини

(у суштини):

да сам

накот

зла.

Што да кријем?

Такав сам

ја.

Ноћ је на репертоару. Баш како ја хоћу.

И жена је у причи претворила мужа у пса ноћу.

(О неким стварима не сме се приповедати дању)

Кажу да сам зао. А шта је зло?

Зло је добро које се добру не нада.

О, ја сам анђео. (Анђео пре пада)

Шапућу зли језици да пакости сам врсник.

(Обљубио сам, веле, девет кума крсних)

Наказна гнусоба. Утек'о из гроба.

Нисам ја крив, свете, ако су нам различити аршини.

Шта има соко што лети високо?
Скончаће у прашини

У дубини зри, а мрешка се на површини.
(Све зависи од тачке гледишта)

Опстају пузавице, а не ластари. Висина није мера ствари.
(Много је ништа)

Мој свет је мален.
Свилом ћу му косицу повити, златом га препокрити.

О, знам, заслужује да живи сваки земаљски створ:
махуна, шишарка, лиска, зверка, бор.

Све је достојно живота. (Сем оног бугарског скота)

Аратос га било.

Бабе му се о врату вешале
махнитоме.

Вуци му гркљан ишчупали.

Глоговим га коцем јурили,
говно му у варенику турили.

Гроб му се бездани отворио,
коњ у језеро сатворио.

Дабогда блејао с овцама,
дабогда змија у нос му пунула.

Кад најволео не био у стању.

У јаму с њим: у јаму бездању.

Дабогда га муња раскућила,
тмина оковала, мутна вода кандисала.

Рђа га појела.
Дабогда га локала живина.

Зар њему та лепота, сјајнија од сунца, бистрија од вина?
Страшнија од војске са заставама?

Зар њему сва та слава? Зар њему Видосава?

Признајем: откад чух за њу опростих се од рација.
(Природи владарског посла, знам, неприкладна је та аспирација)

Жеље ми се роје око ње као звезде око сунца.
(И од те војске нема бегунца)

Шаљем јој књиге прекорне, књиге ласкаве, књиге скаредне.
О, зар ће поћи за кепеца та Гркиња абоносне пути и лепоте
изванредне?

А што да не?!

И киша је ситна па путује кочијама од злата.
(Бисеру је и шкољка палата)

Наћи ће већ Вукашин начине. “У памет се, краљу Вукашине!”
умују мудри саветници. “Мора да си се најео гљиве лудаје!”

“Стрпи се. Још није време.”

Докле?!

Док замах не стаса до ножа, прстен до удаје?

О, ја ефекат драмски хотимично распирујем:
судбину пожурујем.

(Ово у поверењу: заверу коварну снујем)

Зар треба да мирујем
док је Бугарин ко кобилу јаше?!

Погано Влаше.

Жежену ли му мајку, жезлом ћу га стући.
Муда му просејати у железном мливу.

Имаћу Видосаву: мртву или живу.

Макар ми земља кости изметала, олуја прогонила,
сиње море утробу избацивало на хриди.

Боловао дванаест година,

кроз кости ми шаша проницала,
цилитале ми се гује по језику.

Бесан море локао,
трулиле ми гњети у морске дубине,
окапавао као восак под свећом.

(Не имао гроба ни спокоја
док Видосава не буде моја!)

Сад-како неопходну придобити срећу
у том предузећу?

Срећа. Шта је срећа? Богати лакрдијаш.
А сви за њоме хрле. Свет без ње је горак.

(Бљутав ко сутлијаш)

За срећу ћу се већ постарати ја. Код Гркиње отворити пролазе.

Омрзнути јој Момчила. Победи му представити ко поразе
а као лудорије сатније бојне. (Женско је. Ласке су јој миле)

(Посланице су моје отровне мелем што капље на плодне жиле)

Полако, Вукашине, полако. Стрпи се још лечка.
Шта је једна ноћца за таквог човечка?!

УМУР-БЕГ стиже. Непрегледна војска се окупља на граници.
Све је ближе.

По смрти цара Андроника Трећег (од њега буздована није било већег),
за малолетног му синчића Јована Палеолога

(тек он је био цар до мога)
и његове мајке царице Ане

Савојске, немам достојног такмаца
ни са једне стране.

(Тако ми Бога) Осим што је мој кузен, шашави Јован Кантакузен.

И ко је тај Момчило Бугарин? Обичан хајдучки четобаша.
Његови су војници простаци, башибозуци, говеда.

Шта произлази из горенареченог следа:
мутне су у Момчила државне прилике:
ни трага од властеоског и господарског реда.

Тако стоје ствари: он је хајдук, а ја краљ.
Али шта то вреди: он господари.

На српско-бугарско-византијској тремеђи
Момчило је играч великог калибра.

А ја цибра.

Посве незаслужено он предњачи у вођству.
(Лажан је глас о његовом господству)

Веле: дисциплина је у Момчила развојна.
Казна само једна. А извршења боговетна!

Све је крајеве попалио од Сера до Дrame.

Не мари. Ни рашанске легије неће бити саме: ту је Јован Кантакузен,
стамен као кућа; па Умур-паша, и његови верни Селџуци:
двадесет тисућа.

Момчила чека злосрећни обрт што поштенос читаоца цвеља:
непобедиви војсковођа прегажен од непријатеља.

Погинуће бројни и храброшћу осведочени Ромеји.
Момчило ће висити, ко страшило, о стреји.

Што се узбуђивати због поганог олоша?
(У пожару зар претекне ватроноша?)

Ноћ је на репертоару. Време када се саопштавају необичне речи и
доносе непромишљене одлуке.
(Сати ће брзо минути) Сутра ће се за славу отаџбине гинути.
А ноћас перо у руке.

Сутра: бити лукав као змија, окретан као видра, као курјак смион.
А ноћас: опевати достојно славу. Видосаву.

Перитеорион.

СЛИКА ДРУГА.

Видосавина одаја у Граду. Улази монах Исаија. Црн као ѓавран, са каиуљачом на ѓлави, злоѓук.

ВИДОСАВА: Ти си, дакле, монах Исаија. Црн као црно јагње.

МОНАХ ИСАИЈА: Црно јагње са златним рошчићима, госпођо. Ја ћу омогућити да Вам се све жеље остваре.

ВИДОСАВА: Ко каже да ја то желим?!

МОНАХ ИСАИЈА: Могу ли да седнем?
(*Седа, не чекајући одѓвора*)
Уморио сам се од пута. Каква страшна земља.

ВИДОСАВА: Јесте. Страшна је земља перитеоријска. Кршевита, подмукла и за војску неподесна мочвара. Али је житељи овог града воле. Они су овде на родном тлу.

МОНАХ ИСАИЈА: Издајице најбоље успевају на родном тлу.

ВИДОСАВА: Зар је страст према Видосави прешнија од свих државних послова рашког краља?

МОНАХ ИСАИЈА: Страст је једна ѓавоља фамилија, својта за пречита. Вукашинова је страст жеђ залепљена за непце света.

ВИДОСАВА: Знаш ја за чиме он жуди.

МОНАХ ИСАИЈА: То за чиме он жуди је прљави сливник у грешном храму женског тела.

ВИДОСАВА: Не вређај ме, попе.

МОНАХ ИСАИЈА: (*Не обазире се*)
Покушао сам да му укажем на то. Али узалуд. Страст Вукашинова расте испред њега као сенка штапа о уштапу.

ВИДОСАВА: Биће да је то неки много кратак штап.

МОНАХ ИСАИЈА: Доносим ти важну поруку.

ВИДОСАВА: Која гласи?

МОНАХ ИСАИЈА: Бићеш ослобођена Момчиловог присуства у прву недељу која наиђе. Моћи ћеш да одахнеш. Као и сав цивилизовани свет.

- ВИДОСАВА: Не верујем ти, злотворе.
- МОНАХ ИСАИЈА: Нека верује Јеврејин Апела, рекао је Хорације.
- ВИДОСАВА: Хоћеш рећи...
- МОНАХ ИСАИЈА: Оно што ти рекох. Сви смо ми смртни људи. Земља си и у њу ћеш поново отићи. А Момчилов суђени час је у недељу у зору.
- ВИДОСАВА: Али, до Перитеориона је немогуће приспети. Вукашин нема куда да прође. Језеро се излило.
- МОНАХ ИСАИЈА: Проћи ће.
- ВИДОСАВА: Чак и да дође непримећен до зирина Перитеориона, како ће ући унутра? Уз добру одбрану, град се може држати годинама.
- МОНАХ ИСАИЈА: Пред Момчилом се није држао. А нисам ли ја сада овде?
- ВИДОСАВА: Ти ниси монах, ти си ђаво.
- МОНАХ ИСАИЈА: Криво расуђујеш. Ово овде је ђавоље легло. У Перитеориону се сабрала ала и врана. Разбојници, хуље, лопови, кривоклетници, убице.
- ВИДОСАВА: Ти некога називаш убицом?
- МОНАХ ИСАИЈА: Речено је: жена која рађаше дете родиће зверу псоглава. И завладаће кукњава свеопшта и туга велика. Ја сам божје оруђе. Требим свет од некрста.
- ВИДОСАВА: Шта ћу му ја? Зашто не узме Јевросиму?
- МОНАХ ИСАИЈА: Моћни храст се нагиње ка савитљивој и податној врби, а не ка драчу и коприви. Вукашин не воли криво и грбаво. И сам је такав.
- ВИДОСАВА: Шта треба да урадим?
- МОНАХ ИСАИЈА: У недељу у зору, само са малом пратњом, Момчилу ваља поћи у лов. То је прво.
- ВИДОСАВА: А друго?
- МОНАХ ИСАИЈА: Знаш ли како се убија човек?
- ВИДОСАВА: Научи ме.
- МОНАХ ИСАИЈА: Сакати се глава тако што јој се претходно одстране удови.

- ВИДОСАВА: Па?
- МОНАХ ИСАИЈА: Морамо се осигурати да Момчилови савезници у том лову не буду уз њега... Момчилова сабља...
- ВИДОСАВА: Неће бити...
- МОНАХ ИСАИЈА: Момчилов коњ...
- ВИДОСАВА: Неће бити.
- МОНАХ ИСАИЈА: Момчилова братучед...
- ВИДОСАВА: *(Зајтејура се)*
Зар и они? Ох, зликовче... Зашто њих?! Они су само недужна деца.
- МОНАХ ИСАИЈА: Самим чином рођења, човек престаје да буде недужан. У оваквим стварима, не сме се оставити нико ко ће узгајати семе мржње и освете у срцу.
(Полази)
Па, ако је то све... Збогом, онда...
- ВИДОСАВА: *(Крикне)*
Стани: Поручи своме господару...
- МОНАХ ИСАИЈА: Да?
- ВИДОСАВА: Да ће бити како је заповедио.
- МОНАХ ИСАИЈА: Паметна одлука, племенита госпо. Мој уважени наклон. Ти ћеш му сама поручити шта треба. Мене овде чека још посла. А и пошао бих мало у разгледање овога знаменитог града. Збогом.
- Одлази нечујно као ѿрамен магле.*
- ВИДОСАВА: *(Дозива)*
Вучице! Грдане! Где сте се сакрили, ништа рије. Грдане... Вучице...
(Нема одговора)
- ЈЕВРОСИМА: *(Улази, лака корака, али са ѿамном сенком на лицу)*
Почело је да ми се привиђа. Учинило ми се да сам видела оног Вукашиновог црног пса. Али, он не може бити овде, зар не?
- ВИДОСАВА: Нипошто.

- ЛЕВРОСИМА: Да ли ти је добро, драга снахо? Чело ти гори, а лице се облива мртвачким бледилом.
- ВИДОСАВА: Зло ми је. Спопала ме нека пролетња грозница.
- ЛЕВРОСИМА: Реци ми искрено: снујеш ли ти нешто иза Момчилових леђа?
- ВИДОСАВА: *(Плане)*
Па шта и ако је тако? Зар то није заслужио? Натерао ме је да диринчим као стока. Кућни послови и рад на огњишту су за служинчад. О, он ме не цени нимало.
- ЛЕВРОСИМА: Четири године је прошло.
- ВИДОСАВА: Па шта?
- ЛЕВРОСИМА: А ти му још ниси родила сина.
- ВИДОСАВА: Браниш га? И поред свега што ми је учинио?
- ЛЕВРОСИМА: Он ми је брат.
- ВИДОСАВА: Како такав човек теби може бити брат?!
- ЛЕВРОСИМА: Ти га мрзиш. Зашто?
- ВИДОСАВА: Љубав захтева безброј речи, мржња не мора да се објашњава,
- ЛЕВРОСИМА: Зашто си га онда дозвала под зидине Пери-теориона?
- ВИДОСАВА: Мора да сам била очајна... Сем тога... то је био једини начин...
- ЛЕВРОСИМА: Да?
- ВИДОСАВА: Да те имам уза се.
- ЛЕВРОСИМА: *(Хоћимично је њречула)*
Шта не волиш код мога брата?
- ВИДОСАВА: Момчило је дивљак. Сирови варварин. Славе га као јунака и полубога, а ја у њему видим само необразованог главосечу незајажљивих сексуалних апетита. Не краси га ниједна врлина. Осим ако у врлине не спадају прожди-рање тона хране и недостатак лепих манира.
- ЛЕВРОСИМА: *(Теши је)*
Све ће се средити када му родиш дете.
- ВИДОСАВА: Ја сам нероткиња.

- ЈЕВРОСИМА: Да ли си заиста? Као што се прича...
- ВИДОСАВА: Да ли сам шта?
- ЈЕВРОСИМА: Повадила све женске ствари... женске органе... да му не би рађала синове?
- ВИДОСАВА: Ја сам врт затворен, студенац запечаћен. Цео двор нас слуша у постељи, Момчила и мене. И шума би олистала вежбајући се сваке ноћи у љубавним играма. А ја ништа.
- ЈЕВРОСИМА: Не треба да одустајеш. Стећи ћеш пород... Само носи извечери босиљак под пазухом.
- ВИДОСАВА: Не помаже. Ја сам бездетна. Таква сам рођена.
(Бризне у џлач)
Али сам срећна...
(Видосава грца, дави се у сузама)
... што не морам никоме да рађам младе животиње... направе за убијање... звери...
- ЈЕВРОСИМА: (Грли је. Нежно)
Плачи, капаће ти бисер из очију, говори, златна ружа ће ти цветати из уста.
- ВИДОСАВА: (Љуби је њо очима, њо образима)
О, како си ти добра. И лепа.
- ЈЕВРОСИМА: (Мирно)
Ја нисам лепа.
- ВИДОСАВА: (Занесено)
Ти си најлепша жена на свету.
- ЈЕВРОСИМА: Мислиш?! Показаћу ти нешто. Нико други то није видео. Осим Момчила.
(Скида џерику. Засија ћела, у истџо време кад и сузе у очима)
Шта кажеш сада?
- ВИДОСАВА: (Није нимало изненађена. Брише јој сузе)
Па шта?! Знала сам да носиш перику од првог дана када сам те угледала.
- ЈЕВРОСИМА: Али, како...
- ВИДОСАВА: Заинтересован поглед открива и добро скријене тајне.
- ЈЕВРОСИМА: Хоћеш да кажеш...

- ВИДОСАВА: Ти си за мене најлепша.
- ЈЕВРОСИМА: Ја сам ћелава.
- ВИДОСАВА: Па шта?
- ЈЕВРОСИМА: Ћелавост је ознака физичке ружноће. У оријенталним круговима она означава припадност нижим друштвеним слојевима.
- ВИДОСАВА: *(Несћрљиво)*
Шта кога брига за оријенталне кругове? Ти си за мене прекрасна принцеза царске крви.
- ЈЕВРОСИМА: Телесна ружноћа је показатељ лошег карактера.
- ВИДОСАВА: *(Узима је за руку)*
О, ти си добра. И ниси ружна, лудице.
- ЈЕВРОСИМА: Ружноћа је нескладна.
- ВИДОСАВА: Нема складније особе од тебе.
- ЈЕВРОСИМА: Ћелав човек је бена, будала, суклата, луда.
- ВИДОСАВА: Ти си моја мудрица.
- ЈЕВРОСИМА: Ћелав човек може бити мудра будала. Ћелава жена је наказа.
- ВИДОСАВА: Мислиш да је лепота телесне природе? О мени се пронео глас да сам лепа. И шта ми је то донело?! Да ли ми је овде ико икада упутио неки комплимент? У овој проклетој земљи очи се помињу само онда када се ваде, зуби када се избијају, шака када се њоме убија, брада када се на силу осмуђује, месо када се пресеца до костију, нос када се одсеца, језик када се чупа, глава када је одрубљују.
- ЈЕВРОСИМА: Да, горштаци су сурови људи.
- ВИДОСАВА: А Момчило предњачи међу њима?
- ЈЕВРОСИМА: Тако је васпитан. У Момчиловом домаћинству девојке мету рукама, ведро вуку на коси. Шта мислиш, како сам ја изгубила косу?
- ВИДОСАВА: Јаднице моја.
- ЈЕВРОСИМА: Момчило својим женама даје само метлу и платнене опанке.

- ВИДОСАВА: Сашићу му ја опанке од коже, дворове од зуба. Од костију ћу му садељати крст. Постељу од коприве и граба. Кошуљу од драча.
- ЛЕВРОСИМА: Не чини то... Не говори тако...
- ВИДОСАВА: Да ли је истина да је убио своју прву жену?
- ЛЕВРОСИМА: Боље да јесте. Лишавао је брачних дужности, приморавао на недостојне послове, понижавао. А знаш ли зашто?
- ВИДОСАВА: Зато што је проклети варварин.
- ЛЕВРОСИМА: Зато што је полудео откако је чуо за тебе.
- ВИДОСАВА: Због љубави се не луди.
- ЛЕВРОСИМА: Не потцењујмо снагу страсти. Ти си га годинама мамила варљивим обећањима док није потпуно изгубио разум. А ускоро ће и живот, осећам то.
- ВИДОСАВА: Значи, ја ћу бити крива за пропаст твога брата.
- ЛЕВРОСИМА: Свако одговара за сопствену судбину.
- ВИДОСАВА: Да ли ме мрзиш?
- ЛЕВРОСИМА: Не.
- ВИДОСАВА: Да ли ме... волиш?
- ЛЕВРОСИМА: Ја не волим никога. И мене нико не воли. Ни ја нећу никада постати мајка.
- ВИДОСАВА: О, бићеш ти брижна мајка.
- ЛЕВРОСИМА: Моја је сестра била пример узорне мајке. Стрпљива и блага, и тако пуна мудрости и знања. Потајно сам је мрзела због тога.
- ВИДОСАВА: Због чега се обесила?
- ЛЕВРОСИМА: Направила је погрешан избор.
- ВИДОСАВА: Сваки је мушкарац погрешан избор.
- ЛЕВРОСИМА: Саживела се са Турчином. У потаји. Родила му дете. И није га бацила псима.
- ВИДОСАВА: Рајко Кефалија?
- ЛЕВРОСИМА: Да.
- ВИДОСАВА: А Момчило?

- ЛЕВРОСИМА: Чим је сазнао, преврнуо је небо и земљу да нађе Рајковог оца, Мустафу. Мачем је спрао љагу са породичног имена.
- ВИДОСАВА: Рајко је ипак претекао?
- ЛЕВРОСИМА: Сестра је заклела Момчила мајчиним млеком, пре смрти, да не учини детету ништа нажао.
- ВИДОСАВА: Какав је био.. Тај Турчин... Мустафа?
- ЛЕВРОСИМА: Висок, леп, тајанствен, дубоких црних очију. Као горски кладенац.
- ВИДОСАВА: Говориш ли о сестрином... или о свом Турчину?
- ЛЕВРОСИМА: Ти... знаш?
- ВИДОСАВА: Сви знају због кога страшна господарица Момчилова двора дрхти као шипарица.
- ЛЕВРОСИМА: *(Заћепљена се као њод невидљивим ударцем)*
То... то није истина...
- ВИДОСАВА: Истина је. Као што је истина и то да мудри и достојанствени УМУР-БЕГ за моју јадну пријатељицу нимало не мари.
- ЛЕВРОСИМА: О, има он важнијих ствари.
- ВИДОСАВА: *(Презирно)*
Мушкарци. Мужјаци. Звери. Длакави и одвратни створови. Сви хоће само једно. Жвалаве и цмиздре док се не увале у наше међуножје, док не истресу своју мушку поган у нашу раскриљену пут.
- ЛЕВРОСИМА: Вретено упада у јаму већ столећима.
- ВИДОСАВА: Жене су за мушкарце што и златне јасле за златног коња. Они би сваку жену коју пожелеле. А када их нека одбије понашају се као увређени дечаци. Одмах ваде мач и један другоме одсецају главе.
- ЛЕВРОСИМА: Шта жену краси: уздржаност у понашању, умереност у говору, отменост у покрету, скромност у погледу... Страшна жеђ у дубинама...

- ВИДОСАВА: Само на рат мисле. Скотине. Нек пропадну невина деца и младе животиње. Нек се затру земљини усеви и плодови воћака. Мушкарци су бацили, клицоноше. Требе се од беснила њиховог јагањци, овце, жене и ситна стока. Сахну виногради. Изумиру ливаде и воћњаци, жито у класу и овршено. Све то пропада због њихових безумних ратова.
- ЈЕВРОСИМА: Страшна жеђ у дубинама... Вода се дели на златном чунку, маштравом од драгог камена. У подруму је демонски заробљеник. Он потреса куле из темеља. О, то мора да је страст.
- ВИДОСАВА: Све их треба ушкопити. Приђи ми, сестро. Одаћемо се забрањеном блуду с демонима инкубима и сукубима. Чаролијама и враџбинама остварићемо свој циљ.
- ЈЕВРОСИМА: А то је?
- ВИДОСАВА: Свет без мушкараца. Идеалан свет.
- ЈЕВРОСИМА: О, био би то досадан свет. Говориш то јер немаш мушке деце.
- ВИДОСАВА: Да, ја сам бездетна. Ти не знаш. Ти не можеш знати како је то. Бездетна жена спремна је на све, на свакакве услове. Она је приправна на рођење наказног или чак животињског детета, само да би добила пород.
- ЈЕВРОСИМА: Па ипак ће свако пре за жену изабрати распуну лепотицу него врлу жену која добро обавља домаће послове. Пре ће волети страсну љубавницу него расплодну кобилу која обећава рађање гомиле несносне деце.
- ВИДОСАВА: Грешиш. Рођење деце је својеврсна награда, испуњење животне сврхе човекове. Ја сам остала недовршена. Штура.
- ЈЕВРОСИМА: Иста је животна сила у човеку, животињи, дрвету, птици. Бог је милостив. Бог даје и када узима.
- ВИДОСАВА: Мени нико више ништа не може дати. Ја сам камен. Испод моје хаљине палаца море. Камено море. Камена со се просипа по царским

- друмовима. Свеће се окамењују у портама манастира. Свет постаје чворновата биљка од камена. Браве склапају камене локоте.
- ЈЕВРОСИМА: Не одустај од порода, драга моја. Може да се затрудни и од зрна бисера, и од неопрезно изговорене речи... И од урокљива погледа.
- ГРДАН, ВУЧИЦА: (*Улазе*)
Ја, ја. Од погледа нарочито.
- ЈЕВРОСИМА: Живот је вечан. Он прелази из облика у облик не мењајући суштину. Из иглице у бор, из бора у шишарку, из шишарке поново у бор. Из човека тако, кад дође вакат, просене душа ина искра. Искра се потопи, као платно, на језеру. На језеру се напоји коњ, на коњу јунак, јунак у лов, искра у сокола, соко за голу-бицом, голубица се створи девојком... девојка се претвори у краву...
- ГРДАН: Девојка у краву?! О, женске ли памети...
- ВИДОСАВА: (*Плане*)
Куш, ништарије! Ко је вас звао овамо?
- ВУЧИЦА: Ви, господарице...
- ВИДОСАВА: Пази стварно. Извини, заовице...
- ЈЕВРОСИМА: У реду је, Видо. Ионако имам нека посла у врту. Видећемо се касније.
- ВИДОСАВА: (*Шајуће*)
Јесте, ништа се не губи на свету. Али се свет губи. Неповратно.
(*Грдану и Вучици, осорно*)
Ви, ништарије!
- ГРДАН, ВУЧИЦА: (*Схваћају да је враг однео шалу*)
Заповедај, господарице.
- ВИДОСАВА: Однесите ову поруку, и овај мач, да вас нико не види, рашанскоме краљу Вукашину. И ево вам литар злата, пре него што за њиме заку-кате. Похитајте. Књига мора бити код њега пре вечери.
- ГРДАН, ВУЧИЦА: Већ трчимо, господарице.
- ВИДОСАВА: Стој! Пре тога ми наберите... оно биље...

- ГРДАН: (Хваїџа у леїџу)
Горобилџе...
- ВИДОСАВА: Знате већ... Донесите ми... то... пре но што кренете.
- ГРДАН, ВУЧИЦА: Разумемо.
- ВИДОСАВА: Још сте овде? Тутањ!
- ГРДАН, ВУЧИЦА: (Трче ка излазу, боџорадећи)
Каква вештица! Спалити је треба на ломачи.

СЛИКА ТРЕЋА

Периџеорион. Градска већница. Раскошно декорисана тїрїеза. Рај-ко Кефалија, сам, раззледа драџоценосїи које указују на раскош и величину Града.

РАЈКО КЕФАЛИЈА: Нема ти ту помоћи. Ова земља пропасти мора. Какво расипништво. На гозбама пије се из сребрних чаша, тањира су позлаћени, а врчеви украшени бисерима и драгим камењем. Сулудо.

Улазе I, II и III гџађанин.

I ГРАЂАНИН: Послужите се, уважени господине, немојте се устручавати.

РАЈКО КЕФАЛИЈА: Не могу из овога да једем. Мука ми је. Донеси ми обичан прибор за јело, и онај бакарни чирак.

II ГРАЂАНИН: Какви варварски обичаји.

РАЈКО КЕФАЛИЈА: Ниси ти никад зарадио ниједан дукат. Да јеси, знао би да цениш стечено.

III ГРАЂАНИН: Дукати су да се троше.

РАЈКО КЕФАЛИЈА: Расуђујеш веома неразборито. Дукат је држави што и коњу узенгија. Од способности државне управе зависи хоће ли она бити од бакра, сребра или злата.

I ГРАЂАНИН: Шта нам је чинити?

РАЈКО КЕФАЛИЈА: Економија има три магичне речи: камата, дажбине и профит.

- II ГРАЂАНИН: Како да се ратосиљамо Момчила?
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Моја је девиза: стицање, стицање, и опет стицање.
- III ГРАЂАНИН: *(Схваћено је)*
Колико?
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Није то баш тако једноставно. Све, наравно, има своју цену. Али овде није у питању цена. Економија је суштина модерног друштва.
- I ГРАЂАНИН: *(За себе)*
Каква уштва.
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Држава је успешна само ако у њој влада хармонија између поданика, владара и друштвеног организма.
- II ГРАЂАНИН: Колико?
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Момчило је моја крв. Волим га скоро као оца којега, несрећним стицајем околности, не стигох да упознам...
- III ГРАЂАНИН: Колико?
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Хиљаду дуката.
- I ГРАЂАНИН: Зар хиљаду? Ђавоља то је плата.
- II ГРАЂАНИН: Богатство на целата? Луде!
- III ГРАЂАНИН: Ако ће то спасти отаџбину, нека буде.
- I ГРАЂАНИН: Само трен.

Повлаче се на додатне консултације. Из суседне историје чује се јучна расправа. Рајко, сам.

РАЈКО КЕФАЛИЈА: Спас отаџбине?! Какве глупости! Зар постоје ствари које су вредније од профита? Опасуљи се, кукавче сињи, погледај мало какав ти је квалитет живота. Које пасмине ти је коњ, да ли су ти усеви плодни, женица дебела, дечица добро подгојена?

Сценом промиче Видосава са кийећим врчем у руци. Заспане код једних враћа, закашље се неодлучно, уђе унутра. Након неког времена излази из собе љузних руку и унезверена погледа. Појављује се монах Исаја.

РАЈКО КЕФАЛИЈА: О, оче, љубим руке. Поранили сте мало, мо-рам приметити. Са Вама имам заказано у подне.

МОНАХ ИСАИЈА: Безверниче. Имаш ли ти икакве вере?

РАЈКО КЕФАЛИЈА: Имам. Како не бих имао?! Звечећа је моја вера. Злато је најсилнија религија модерног друштва. Моје срце је од дуката.

МОНАХ ИСАИЈА: Онда ћемо се лако споразумети...
(Вади кесу са злаћиним дукатиима које истјере-са на длан)

Новац је душегубац... Али кад је реч о вишим интересима...

РАЈКО КЕФАЛИЈА: (Похлејно њружајући руке)

Док моји партнери не обаве неопходне консултације, спреман сам да саслушам Вашу пословну понуду, поштовани оче Исаија. Ја сам одувек био дубоко религиозан човек. Шта тражите?

МОНАХ ИСАИЈА: Момчила.

РАЈКО КЕФАЛИЈА: Мој несрећни ујак је најтраженија роба ових дана. А шта нудите?

МОНАХ ИСАИЈА: Пет оваквих кеса.

РАЈКО КЕФАЛИЈА: Десет.

МОНАХ ИСАИЈА: Нека буде десет.

РАЈКО КЕФАЛИЈА: Задовољство је са Вама пословати. Када?

МОНАХ ИСАИЈА: У недељу. Потребно је само да учиниш да не уђе у Град. Када једном изађе.

РАЈКО КЕФАЛИЈА: Ништа лакше. Ако изађе.

МОНАХ ИСАИЈА: То није твоја брига. Изаћи ће. Чека нас велики лов. И још већи улов. Збогом сада. До недеље у зору.

Монах Исаија нестијаје, неосејно, као шито се и њојавио. Улазе I, II и III грађанин.

I ГРАЂАНИН: Цена је нереално висока...

- II ГРАЂАНИН: ... али пристајемо...
- III ГРАЂАНИН: ... мада нас душа боли.
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Браво, момци. Права одлука. Када добро размислите о свему, схватићете да две хиљаде дуката није превисока сума да скинете беду с врата.
- I ГРАЂАНИН: Како... какве сад две хиљаде?
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Много сте се предомишљали, мацани. Трговински дефицит, високе каматне стопе, подивљала инфлација. Економија је чудо. Не сме се губити време. Птица се у лету хвата.
- II ГРАЂАНИН: Ма то је нечувено.
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Највише ме брину каматне стопе. Могу да порасту, заиста, до неба. Велика је финансијска криза у свету. Влада општа несигурност, и све што уз то иде... Па, ако хоћете још мало да размислите...
- III ГРАЂАНИН: (*Урла*)
Доста, подли уцењивачу. Пристајемо. Добитићеш пола сад, а пола по обављеном послу.
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: (*Трља руке*)
Браво, одличан избор. Изврстан осећај за бизнис, мора се признати.
- I ГРАЂАНИН: Узгред, када ће то бити?
- II ГРАЂАНИН: Где?
- III ГРАЂАНИН: И како?
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: У недељу у свитање. У поверењу: припрема се велики хепенинг. Будите спокојни. Сви ваши проблеми ће бити решени без икаквог ризика по вас. Такорећи безболно.

 СЛИКА ЧЕТВРТА

Скадар на Бојани. Камена џераса. Хучи вода исјод мосџа. Вукашин, сам.

КРАЉ ВУКАШИН: Шта чини човека? Шта га одваја од звери?
Име, старост, друштвени положај, прилике?

Однос према религији, вери?

Чист образ и светло лице? Не, нису то моје реплике.

Туђи су ми старци и старице, просјаци, синови и кћери.

Гле, Видосавини поклисари стижу. Каква бесловесна створења.

Поиграћу се мало са њима. Без упозорења.

Скрива се. Грдан, Вучица. Задиркују се, љевају масне џоскочице, џоскакују.

ГРДАН: Лако ти је секу знати
која мисли пичке дати.

ВУЧИЦА: Ђути, брацо, ти не лажи,
већ сапуном курац мажи,
не би л боље он упао
у пицино чегртало!

ГРДАН: Диж сејо кракове
да погледам како је.

ВУЧИЦА: Марш. Знаш ти добро како је. Чопор деце си
ми направио, пијандуро. Од тебе никакве кућевне вајде ни користи.

ГРДАН: Кад ми се стојко ускописти, богами, биће и
вајде и користи.

ВУЧИЦА: Бегај, море.

ГРДАН: Знаш, изгледа да смо ти и ја нешто гадно
згрешили...

ВУЧИЦА: Што?

ГРДАН: ... кад се целог живота бакћемо са овим
акрепима...

- ВУЧИЦА: Сањала сам прошле ноћи страшне снове... Као, идем ја поред гробља, кад наједном створи се поред мене црни магарац. А ја довати нож, реко, ако треба, надвоје ћу га пресећи...
- ГРДАН: То ти је паметно. Увек носи нож са собом. Ђаволи и вештице штучу од ножа.
- ВУЧИЦА: Идем ти ја даље, кад изађе преда ме црн пас... Ја га погледам, а он се претвори у црно крме, иза тога у црну мачку, после у црно јаре, а најпосле у црну птицу...
- ГРДАН: А ти?
- ВУЧИЦА: А ја им опсујем оца и они сви покрепају.
- ГРДАН: Правилно. Да си им псовала матер, триста нових би се родило. Ђаволима никад немој псовати матер.
- ВУЧИЦА: Ласно ћемо ми ђаволе отерати. А како ћемо с Видосавом? Она је гора од триста ђавола.
- ГРДАН: Ја сам је једном ухватио. Ноћу... У глуво доба...
- ВУЧИЦА: Шта је радила?
- ГРДАН: Свуче ти се она гола голцата... Па узне неки црни лонац, па замочи у њега руке, па се намаже црном машћу свуда по телу... Па излете кроз оцак.
- ВУЧИЦА: Вештица је то, нема сумње... Ја сам је видела како једе псеће срце... Само лопће...
- ГРДАН: У ње је псеће срце... Тврдо и немилосрдно...
- ВУЧИЦА: Кажу да се и рашански краљ бави црном магијом...
- ГРДАН: Зато је и проси...
- КРАЉ ВУКАШИН: *(Покаже се)*
Тако велите, а? Ништарије! Сад ћу вас згрозити...
- ВУЧИЦА, ГРДАН: *(Падају ничице њедним ногама)*
Немој, господару.

- КРАЉ ВУКАШИН: *(Грдану)*
Тебе ћу претворити у жабу крастачу.
(Вучици)
А тебе у краву музару. Што већ и јеси. А децу
ћу ти...
- ВУЧИЦА: Не децу... Не дирај ми у децу...
- КРАЉ ВУКАШИН: Децу ћу ти претворити у јањце, у пчелце, у
телад.
- ВУЧИЦА: Помилуј их, милостиви краљу.
- КРАЉ ВУКАШИН: Потурићу ти штенце место деце.
- ГРДАН: Смилуј се на нас, племенити Вукашине.
- КРАЉ ВУКАШИН: Зависи од тога шта ми носите.
- ГРДАН: Бићеш задовољан, краљу. Бићеш задовољан.
(Пружа му књиџу и мач)
- ВУКАШИН: *(Чиџа)*
Најзад. Моја ће ми краљица поклонити срце
своје...
- ГРДАН: Пасје је то срце...
- КРАЉ ВУКАШИН: Молим?
- ГРДАН: Кажем, Момчила ће стићи заслужена суд-
бина...
- КРАЉ ВУКАШИН: Како уопште изгледа тај дивљак? Да ли је
тако... велик као што се прича?
- ГРДАН: Он није човек, он је медвед. Много је грдан.
По једној причи мајку му је одвукао медвед у
јазбину, излизао јој стопала да не може да
побегне, и саживео се са њом. Зато је тако
диваљ... И рутав.
- КРАЉ ВУКАШИН: Свуда по телу?
- ВУЧИЦА: Свуда. А на неким местима још и више.
(Грдан је ћушне њо љави)
- КРАЉ ВУКАШИН: Чуо сам још и да Момчило има сестру која је
спремна у свако доба за њега живот поло-
жити?!
- ВУЧИЦА: Има. Јевросиму. Ружна је као жаба крастача.

КРАЉ ВУКАШИН: *(Пише нешћо)*

Жаба краљица. Као у *Махабхарати*. Ајде сада, ругобе. Отпочините мало, заложите се, па похитајте племенитој Видосави са мојим одговором. И не тражите за своје услуге плате. Највећа вам је плата што ћу вас оставити у животу.

Вучица и Грдан, срећни шћо су прећекли, изјуре са сцене. Улази Умур-беџ, сав у црном. Он је шћанак, префињен човек, са беџовском речју и држањем. Одмерен у йонашању и гесћу. Њеџова йојава йозива на озбиљносћ и уздржаносћ.

УМУР-БЕГ: Селам, Вукашине краљу. Нека си здраво.

КРАЉ ВУКАШИН: Здраво живо, уважени беже.

УМУР-БЕГ: Овде је Божји рај, племенити краљу. Ти си срећан човек.

КРАЉ ВУКАШИН: Богат сам. Али нисам срећан. Јер срећа није у поседовању богатства већ у његовом уживању. А ја не уживам ни у чему. Свет је овај горак за мене, и блунав, и неукусан.

УМУР-БЕГ: Племенити Вукашин-оглу хоће да поверујем да је он ороноу старац са седом брадом до колена?

КРАЉ ВУКАШИН: Велик сам грешник.

УМУР-БЕГ: Сви смо ми, племенити Вукашин-оглу, ђунахћари, велики грешници. Само нема ко да место нас грехе окајава.

КРАЉ ВУКАШИН: Рећи ћу ти шта ће се догодити.

УМУР-БЕГ: Вукашин-оглу је шејтан, откривач будућности и есхатолошких мистерија. Он види невидљиво, чује како трава ниче, прониче у најтамније дубине човекове душе.

КРАЉ ВУКАШИН: На бојном ће се пољу одлучивати ко је бољи јунак, Момчило или Вукашин. Исход је известан. Момчило ће узмаћи пред носиоцем круне и наследником немањићког престола.

УМУР-БЕГ: Вукашин бољи од Момчила? Не бива то. То је као да се од шугавог ждробета претвориш у крилатог коња. Не бива то, велим.

- КРАЉ ВУКАШИН: Вређаш ме својим неповерењем, беже. Но, ја сам предострожан човек. Помишљао сам на различите исходе. Видосава ће ми прокрчити пут. А Рајко Кефалија осигурати одступницу.
- УМУР-БЕГ: Што ћу ти онда ја?
- КРАЉ ВУКАШИН: Ти ћеш ударити на Момчилову пратњу. Пропаст ће му бити неизбежна.
- УМУР-БЕГ: Зашто бих ја копао јаму под ногама таквог витеза?
- КРАЉ ВУКАШИН: Наступа ново доба. Доба мултикултуралности, евроазијских интеграција, сарадње. Доба у коме ће хришћани и муслимани међусобно партиципирати у изградњи бољег света. Момчило то не разуме. Он је ратник, свикнут да ратује и осваја. Зато га морамо уклонити. У знак будуће сарадње, слоге и пријатељства, сви ће Момчилови поседи припасти теби.
- УМУР-БЕГ: Укључујући и Перитеорион?
- КРАЉ ВУКАШИН: Укључујући и Перитеорион.
- УМУР-БЕГ: А шта ти добијаш?
- КРАЉ ВУКАШИН: Свако добија оно за чиме жуди. Ти земљу и градове, а ја Видосаву. Ти богатство и славу, а ја жену и пород.
- УМУР-БЕГ: Краљ Вукашин је великодушан и племенит човек.
- КРАЉ ВУКАШИН: Краљ Вукашин је заљубљен човек. А у знак мог најдубљег поштовања, дарујем те Момчиловим мачем, који сам управо добио од Видосаве. Украшен је сребром, златом и драгим камењем. Израдили су га најбољи которски мачари. Пламен и зелено сечиво чувају га од рђе. Ово гвожђе просеца камен и злато.
- УМУР-БЕГ: Захвалан сам племенитом краљу Вукашину на тако драгоценом поклону којег нисам достојан. Мада ми муслимани кажемо: “Нема сабље осим Зулфакара.”
- КРАЉ ВУКАШИН: Шта је Зулфакар?

УМУР-БЕГ: Зулфакар је сабља коју је пророк Мухамед задобио у бици код Бадра. Била је дугачка 7 метара.
(*Разгледа мач*)

КРАЉ ВУКАШИН: Види. Момчилов мач има белег на балчаку. Он се мења у зависности од ратниковог расположења. Најчешће је у обличју звезде, али може и облик ока, сунца или месеца задобити.

УМУР-БЕГ: (*За себе*)
Нека ова сабља пролије много каурске крви у славу исламске звезде и полумесеца.

Затимњење.

ТРЕЋИ ЧИН

СЛИКА ПРВА

У пролеће 1345. године краљ Вукашин и Умур-беѿ крећу на војводу Момчила. Одлучујућа бијка одиѿрала се ѿпред зидинама Периѿеориона. У византијским хроникама забележен је сраман ѿооуѿац жиѿеља Града који заѿворише каѿије иоѿред Момчила и његове војске и, дивећи се боју, мирно сачекаше његов неславан свершеѿак.

Периѿеорион. Недеља, уочи свиѿања. Видосава, на сцени, у мраку.

ВИДОСАВИНА

ПЕСМА: Ја, Видосава грчка од Перитеориона,
 (од мајке Српкиње и оца Симеона)

деспотица по рођењу и заповедница Града,
пореклом призвана да праведно владам,

потакнута од страшног непријатеља људског рода,
богохулним устима одрекох се од Господа

те девет празних колевки, што ми раздиру утробу,
закопах у грешном телу. (У телу, у живом гробу)

Илази са сцене. Расвеиљење. Улазе Момчило, Јевросима, Рајко Кефалија.

МОМЧИЛО: А Видосава? Где је Видосава?

ЈЕВРОСИМА: Видосава спава, брате. Ако јој то савест допушта.
Мада, та жена нема савести.

МОМЧИЛО: Нека спава. Нек се одмори. Много је узрујана
последњих дана. И сва некако пожутела у лицу. Да
није болесна?

ЈЕВРОСИМА: Жута је у лицу од љубоморе и пакости.

МОМЧИЛО: Ти је никада ниси волела. А она те обожава.

ЈЕВРОСИМА: Да ти испричам једну бајку...

МОМЧИЛО: Дедер, секо.

- ЈЕВРОСИМА: Био један ловац, па кад једном отиде у лов у планину, изиђе пред њега ован са златном вуном. Ловац кад га опази потегне стрелом да га убије, а ован се затрчи те на њега роговима.
- МОМЧИЛО: Шта хоћеш рећи?
- ЈЕВРОСИМА: Не иди, брацо. Добра неће бити.
- МОМЧИЛО: Судбини се не може утећи. У праву је Видосава: мало разоноде ће ми добро доћи... Даћу себи одушка.
- ЈЕВРОСИМА: Погледај се. Камо ти крилати коњ, Јабучило? Камо сабља са очима? Камо девет братучеди без којих никада не идеш у лов?
- МОМЧИЛО: Деца спавају. Нека их. Видосава ме је молила да их не будим. Она је тако болећива, тако мека срца. Јабучило је код ветеринара. А сабљу сам код которских мачара одаслао.
- ЈЕВРОСИМА: По Видосави, а?
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Бојна опрема се мора с времена на време ремонтовати да би била врхунског квалитета. Савремена технологија изискује стално сервисирање...
- ЈЕВРОСИМА: Куш, педеру!
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: О, какав нецивизацијски однос према онима који су другачији. Ти си хомофоб.
(*Дури се*)
Нећу с тобом да се дружим. Срећан лов, ујо.
- МОМЧИЛО: Хвала, нећаче. И теби срећан улов. Ако га буде.

Момчило и Рајко Кефалија излазе на суйројним сйранама позорнице. Рајко у Град, а Момчило на градску кайију.

Затимљење.

 СЛИКА ДРУГА

Умур-беџов војни лоџор.

УМУР-БЕГОВА

ПЕСМА:

Понад Арде,
ма одавде
на хват крви.

Град ко јаје,
снео га је
Мурат Први.

Од Азије до Тракије
гуц ракије.

Византије више није.

И сатније сјајне, грозне
сад су меке ко шпилхозне.

Расте поље ко тепсија:
божур сија.

Плешу сабље мевлевлија.

Град се диже ко бастион
(град-ембрион)

Перитеорион.

Умур-беџ, сџражари, Јевросима.

УМУР-БЕГ:

Јевросима сестра Момчилова?! Сигурни сте?

СТРАЖАРИ:

Момчилову сестру ни са ким не бисмо могли
заменити.

УМУР-БЕГ:

Уведите је.

*Улази Јевросима. Нема више оне сиџурносџи у држању. Очи је
оборила у земљу од сџида.*

УМУР-БЕГ:

(Шайуће)

Дошла си, сестро Момчилова?

ЈЕВРОСИМА:

Време нам истиче, племенити беже... Морала
сам... Морам да те питам...

- УМУР-БЕГ: Питај, страшна господарице моја.
- ЈЕВРОСИМА: Да ли сам ти... лепа?
- УМУР-БЕГ: Небеске сфере, природни елементи, земаљска царства, све је то недостатно да би се описала Јевросимиња лепота.
- ЈЕВРОСИМА: Ласкаш ми, беже. Зашто онда то чиниш?
- УМУР-БЕГ: Чиним... шта?
- ЈЕВРОСИМА: Знаш ти добро шта! Сплеткариш. Плетеш мреже грозне завере.
- УМУР-БЕГ: На овом истом пољу одиграће се страшна битка у зору. Момчило и сви његови ће изгинути. Њихове ће душе ући у птице, и у мраве, и у змије. О, колико ће се гамади на овом пољу излећи...
- ЈЕВРОСИМА: (*С њезиром*)
Видим да се сасвим довољно већ накотила. Слизао си се са жура Вукашином.
- УМУР-БЕГ: Вукашин је смутљивац и преварант, динсуз који искушава и заводи слабе душе. На челу му пише "кафир". Неверник.
- ЈЕВРОСИМА: А ипак си са њим?
- УМУР-БЕГ: Јесам.
- ЈЕВРОСИМА: Зашто?
- УМУР-БЕГ: Уортачио бих се са црним ђаволом како би се испунио Дарул-харб.
- ЈЕВРОСИМА: Дар... шта?
- УМУР-БЕГ: Дарул-харб су свети ратови против неверника. Праведни су јер се воде зарад мира и под окриљем ислама.
- ЈЕВРОСИМА: Водиш свете ратове зарад мира? Чујеш ли себе шта говориш?
- УМУР-БЕГ: Ноћас сам сањао. Лежао сам на постељи од светлости. Видео сам створење које је имало 70 хиљада ногу, 4 хиљаде крила, а тело му се састојало од хиљада очију и језика. Био је то Израил, анђеоске смрти који борави на седмом небу.

- ЈЕВРОСИМА: Зашто Момчило?
- УМУР-БЕГ: Момчило је велики јунак. Ја то најбоље знам. Он је савршен ратник. Ал-Инсан ал-Камил. Страшна препрека ширењу ислама. А свака препрека ширењу ислама мора бити уклоњена без милости.
- ЈЕВРОСИМА: *(Пружа му руке)*
Поштеди ми брата, беже.
- УМУР-БЕГ: *(Пружа јој руке)*
Пођимо одавде, госпо. Оставимо и Видосаву и Момчила, и Вукашина, и Перитеорион... њиховој судбини... Пођимо само ти и ја...
- ЈЕВРОСИМА: Куда бисмо ишли, беже?
- УМУР-БЕГ: У Ксантију, међу твоје Србе и Грке. Или у Малу Азију, у Анадолију, на моје поседе... Тамо где нас нико неће ништа питати... Волећу те како ниједан мушкарац на свету још није волео...
- ЈЕВРОСИМА: Касно је. Бог није тако допустио, племенити Умур-беже мој. Али хвала ти што си ми ово казао.
- УМУР-БЕГ: *(Тргне се, њосијиди своје слабости)*
Постоји само један Бог, а Мухамед је његов посланик. Ово ти нисам ни казао. Заборави.
- ЈЕВРОСИМА: Никада ти то нећу заборавити. Али Момчила не могу напустити. Заклела сам се да ћу увек бити поред њега. До самртног часа. Мог или његовог.
- УМУР-БЕГ: *(Тврдо. Преџорео је)*
Нећеш дуго чекати, господарице. Зашто си уопште дошла?
- ЈЕВРОСИМА: Да те молим, да те преклињем да му се смиљеш... Да га поштедиш...
- УМУР-БЕГ: Не знам о чему говорите, госпо. Морате ићи. Неодложне Вас обавезе чекају... Морате сачувати своје најближе. Збогом.

Јевросима скрхано излази.

- УМУР-БЕГ: (Клоне)
Збогом, анђеле мој... Никада нећу престати да те љубим... Никада.
- Улази монах Исаија.*
- МОНАХ ИСАИЈА: Види, види. Зар је и мудри Умур-бег подлегао овоземаљским страстима?
- УМУР-БЕГ: Ја сам мумин, верник. Тако ми имана, веровања у Бога, његове пророке и његов глас. Исповедам и сведочим језиком. Ла илаха илаилах. Нема Бога осим једнога.
- МОНАХ ИСАИЈА: Дођох да се поразговарамо, беже.
- УМУР-БЕГ: Иншалах. Ако Бог тако хоће.
- МОНАХ ИСАИЈА: Твој и мој бог нису исти.
- УМУР-БЕГ: Бог је један, он је вечан, није рођен нити има порода, нити ће му ико икад раван бити.
- МОНАХ ИСАИЈА: Мислиш да је твоја вера надмоћнија од моје? Можеш ли молитвом оставити сунце на истоку и месец на западу? Можеш ли дигнути четири планине око Стамбола? Можеш ли учинити да пресуше рајски шедрвани?
- УМУР-БЕГ: Ја сам мумин, верник. Нисам чудотворац.
- МОНАХ ИСАИЈА: Можеш ли молитвом учинити да заигра на истоку сунце? И да се састану две планине, Џин-планина и Анадолија? И да проври вода из камена? Још да из облака потекне тиха роса, а са неба падне студено камење?
- УМУР-БЕГ: О, ако желиш, можемо да проверимо чија је вера јача. Ја ћу се молити свецу Мухамеду. Молићу се и нашем посту рамазану. Ти се моли своме Богу. И божјем сину, Исусу. Хајде да клањамо недељу дана. Па да видимо коме ће да падне ватра из небеса. И коме ће потећи вода из камена.
- МОНАХ ИСАИЈА: Пустимо, беже, небеса и камење. Да видимо шта можемо учинити по питању будућности наших народа.

- УМУР-БЕГ: Нека те не заведу руке које носе бројанице, рекао је један мудри арапски песник који је живео у десетом веку. Ниси дошао само због верских расправа. Шта хоћеш?
- МОНАХ ИСАИЈА: Моје руке носе и мач.
- УМУР-БЕГ: Видим. Ако си дошао да ме убијеш, закаснио си.
- МОНАХ ИСАИЈА: Извесно је: Момчилу спаса нема. Али се ни са Вукашином не може градити нови свет.
- УМУР-БЕГ: Ко с ђаволом тикве сади...
- МОНАХ ИСАИЈА: Ако није сам ђаво, Вукашин је најближе до његовог престола. Мој краљ је журав и жгољав. И душа му је таква.
- УМУР-БЕГ: Вукашин-оглу је дедал, безверник. Радо бих био сабља која ће га лишити живота. Но чини ми се да његов судњи час још увек није припео.
- МОНАХ ИСАИЈА: Слажем се. Далеко је до Марице. Ипак, краљ Вукашин ће, звезде то јасно показују, играти знатну ролу у српској историји. Једног дана он ће заменити на престолу неспособног цара Уроша. Претходно ће, наравно, морати да га лиши престола.
- УМУР-БЕГ: Тако што ће га убити.
- МОНАХ ИСАИЈА: Да, тако то иде. Рекао бих да не грешим ако констатујем да си се ти, часни беже, целога живота залагао за добробит ислама. Зато и јеси у овој ствари са нама.
- УМУР-БЕГ: (*Ћуџи*)
- МОНАХ ИСАИЈА: Па ипак је твоја војска позната по човечном поступању према непријатељу на бојном пољу.
- УМУР-БЕГ: Мојој су војсци ударна песница мевлевлије. Дервишки ред познат по трпеливости према хришћанима.
- МОНАХ ИСАИЈА: То су они што носе високу купасту капу, бели капут и огртач без рукава?!
- УМУР-БЕГ: И црну кићанку. Пређи на ствар, попе.

- МОНАХ ИСАИЈА: Да, и црну кићанку. Видиш, беже, Видосава је јалова.
- УМУР-БЕГ: Бог је свевидећи.
- МОНАХ ИСАИЈА: Слажем се. Заслужила је она и горе. Али ако се Вукашин ожени Видосавом, како је нау-мио, ништа од порода, продужења немањићке лозе, једном речју од српске историје.
- УМУР-БЕГ: Па? Шта ја имам с тим?
- МОНАХ ИСАИЈА: Тај се брак мора спречити по сваку цену.
- УМУР-БЕГ: А зар те ја спречавам у томе? Спречи га.
- МОНАХ ИСАИЈА: Управо то чиним.
- УМУР-БЕГ: Надилазе ме ове премудре мисли поштованог оца Исаије.
- МОНАХ ИСАИЈА: Вукашин се не сме оженити Видосавом...
- УМУР-БЕГ: То сам схватио.
- МОНАХ ИСАИЈА: ... не само зато што би то био спој ђавола и сотоне, него и због тога што би тај јалов брак имао несагледиве последице по српску вла-дарску породицу.
- УМУР-БЕГ: И то ми је јасно.
- МОНАХ ИСАИЈА: Вукашин се стога мора оженити Момчиловом сестром...
- УМУР-БЕГ: Јевросимом?
- МОНАХ ИСАИЈА: ... јер ће му она изродити достојан пород.
- УМУР-БЕГ: Али... то је гнусно... одвратно... Ти ниси мо-нах. Ти си болесник. Не, то се не сме дого-дити...
- МОНАХ ИСАИЈА: То се мора догодити. И догодиће се.
- УМУР-БЕГ: Јевросима на то никада не би пристала.
- МОНАХ ИСАИЈА: Слажем се. Јевросима на то никада не би пристала... Осим ако...
- УМУР-БЕГ: Осим ако?
- МОНАХ ИСАИЈА: Осим ако јој то не наложи вољени брат Мом-чило.
- УМУР-БЕГ: Зашто би Момчило то учинио?

- МОНАХ ИСАИЈА: Да би се осветио неверној куји Видосави... А можда и зато што му је то нека лукава лија већ дошапнула...
- УМУР-БЕГ: Ти си ђаво. Ја ћу те...
(Вади мач)
- МОНАХ ИСАИЈА: Убићеш ме? О, хајде, изволи. Тиме се ништа неће променити. Немоћан си, Умур-беже... Умуре ђумуре црни...
- УМУР-БЕГ: Црн или не, ипак ћу те убити...
- МОНАХ ИСАИЈА: Сачекај мало, племенити беже. Још ти нисам открио улогу коју ти треба да одиграш... Како би твоја вољена, а теби несуђена Јевросима остала у животу...
- УМУР-БЕГ: Шта? Не би се ваљда дрзнули?
- МОНАХ ИСАИЈА: Видосавине слуге имају прецизна упутства, ако се ја не вратим из твога табора. Видосаву ће разапети коњима на репове... А Јевросими ће...
- УМУР-БЕГ: (Крикне сџираино, као да ѓа деру)
Шта... Шта ће учинити Јевросими?
(Дрмуса саџоворника џако снажно да се чини како ће му ѓлава оџџасџи са рамена)
- МОНАХ ИСАИЈА: Ништа, беже, смири се... Ништа јој неће учинити... Ако ти будеш довољно паметан.
- УМУР-БЕГ: (Клоне)
Злотворе... Шта треба да урадим... Шта?
- МОНАХ ИСАИЈА: Тако те волим... Ништа посебно, беже. Само ћеш у свитање, са овима твојима што носе кићанке, окренути ђурак наопако и побећи у Анадолију.
- УМУР-БЕГ: (Схваџио је)
По могућству тако да нас сви виде.
- МОНАХ ИСАИЈА: Па и Јевросима, којој ће тада постати јасно да се другачијем исходу није ни могла надати.
- УМУР-БЕГ: До Вукашину?
- МОНАХ ИСАИЈА: То је за њу најбоље... Схватиће. А и за тебе је, племенити беже... Ионако си је већ прегорео.

- УМУР-БЕГ: Једино што сам желео било је да положим главу на бојном пољу против Момчила, како честитоме ратнику и приличи. Мишљах, постаћу шехит. Душа ће ми отићи у рај, где су бистре реке, прекрасни вртови, зелене баште пуне најслађег воћа и хурија, рајских лепотица. А онда си дошао ти. И рекао ми да морам да се одрекнем части да бих је сачувао. Да морам да се одрекнем вољене жене да бих је сачувао. Да морам да се одрекнем себе самога да бих се од себе самога сачувао. Рекао си ми све што си имао, оче Исаија. Иди сад...
- МОНАХ ИСАИЈА: Да ли то значи...
- УМУР-БЕГ: Учинићу... што морам... Иди сад.
- МОНАХ ИСАИЈА: Ценим твоју величину, беже. Заиста. Збогом.
- Излази.*
- Заштамњење.*

СЛИКА ТРЕЋА

Поље испод Перитеориона. Три Момчилова војника, три бела скелеија, на стражи.

- I ВОЈНИК: Има ли штогод?
- II ВОЈНИК: Глуво је доба.
- III ВОЈНИК: Спаваш на стражи.
- I ВОЈНИК: Не лажи!
- II ВОЈНИК: Шта видиш?
- III ВОЈНИК: Нека војска. Момчилова, рекао бих.
- I ВОЈНИК: Не може бити. Мало их има.
- II ВОЈНИК: Јунаци су на коњима, прате их хртови и соколи.
- III ВОЈНИК: А онај испред свију, што је далеко измакао. Је ли то... он?
- I ВОЈНИК: Он је, јашта. Само је један у свету који јаше таквог змајевитог коња.
- II ВОЈНИК: И он сам је виловит. Погледом сече на месту.
- III ВОЈНИК: Увек сам се питао: одакле му такав коњ?

- I ВОЈНИК: Кажу да га је нашао на језеру, где се виле окупљају.
- II ВОЈНИК: А ја сам опет од једног трговчића из Сентомаша дознао да је Момчилов коњ од најплеменитије туркијске пасмине, и да га је задобио као ратни плен.
- III ВОЈНИК: Чекајте... Није то Јабучило.
- I ВОЈНИК: Немогуће.
- II ВОЈНИК: Воли га више од сестре и од братучеди.
- III ВОЈНИК: Никад не јаше другог коња.
- I ВОЈНИК: Кад смо код братучеди...
- II ВОЈНИК: Пази стварно...
- III ВОЈНИК: Нигде их нема...
- I ВОЈНИК: Ово је клопка...
- II ВОЈНИК: Заседа...
- III ВОЈНИК: Издаја...
- I ВОЈНИК: Бежи Бугарине...
- II ВОЈНИК: Вукашин се вере...
- III ВОЈНИК: ... као горско звере.
- I, II, III ВОЈНИК: Бежимо и ми. Свиће.

Војници бледе пређ свиђање. У позадини Грдан, Вучица, Видосава, Јевросима, Рајко и грађани стиујају на градски бедем.

СЛИКА ЧЕТВРТА

Свануло је. Периџеорион. Градски бедем. Сви су на окују.

- ВИДОСАВА: Крв избија на уста, шикља на уши, сукља и дере на таламбасе...
- ГРДАН: Никаких вести, газдарице...
- ВИДОСАВА: У глави се врти и окреће, светлаци трепћу пред очима. Отров разједа лобању, мозак кпти у страшном ковитлацу, очи колутају и хоће на чело да избију...
- ВУЧИЦА: Још ништа...

- ВИДОСАВА: Чија лађа морем шета, потопите је, међу вама грешна душа, избаците је.
- ГРДАН: Ено их... долазе.
- ВУЧИЦА: Момчило је рањен. Стиже га потера...
- МОМЧИЛОВ ГЛАС: Хој, Видосава, хој.
- ВУЧИЦА: Смилуј му се, господарице.
- ГРДАН: Отвори му капије Града...
- ВИДОСАВА: Нека му се небо смилује. Распорите му меса на четири куса, окачите га на четири дуба.
- МОМЧИЛОВ ГЛАС: Кујо! Баци ми уже, нећаче.
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Бих ја, ујаче. Ал' ми се уже у клупко заврзло.
- I ГРАЂАНИН: Ој, Бугарине!
- II ГРАЂАНИН: Бацићемо ти ми.
- III ГРАЂАНИН: Ал' се прво попни горе...
- МОМЧИЛОВ ГЛАС: Како ви мене данас не примили, тако вас не примили ни земља ни море.
- РАЈКО КЕФАЛИЈА: Отпетљало се, ујо. На, држи.
(Баца му уже. Онда га погуче увис)
Штета, изгледа да је прекратко... Никад не би погодио одакле сам га скинуо. Са мајчиног врата, ујаче. Сачувао сам га за ову прилику.
- ЈЕВРОСИМА: Копиле!
(Одгурне га. Дограби коноџац)
Хватај, брате.
- ВИДОСАВА: (Крикне и пресече коноџац)
Не дам. Нико се неће попети горе. До мојих анђелчића.
- ЈЕВРОСИМА: Кујо!
- ВИДОСАВА: О, сирочићи мили. Не дају вам мира ни спокоја. Ни код земље цркве, ни код цркве гроба, ни код гроба дроба. Мама ће вам отпевати успаванку...
(Пева)
Нинај, нинај, злато моје,
Чуј где ми те санак зове;
сан те љуби, и говори:
ушушкај се, драго моје.

- ВУЧИЦА: *(Шајайџом)*
Полудела је.
- ВИДОСАВА: Дођите, децо моја. Дојке су ми пуне млека. Чувала сам га за вас. Осушило ми се млеко као лети сено.
- ГРДАН: *(Шајайџом)*
Нису чиста посла.
- ВИДОСАВА: Не бојте се, милени. Мама ће вас привити на груди, зибати вас у колевци. Певати вам успаванке.
- ЈЕВРОСИМА: *(Удара је корбачем)*
Ево ти успаванка, кучко!
- ГРДАН: Леску овамо! Леском се шиба ђаво, не корбачем.
- ВУЧИЦА: Младица леске оживљава мртве.
- ГРДАН: Укрстићемо леску унакрст.
- ВУЧИЦА: Отворити гвоздену планину Видосавиног срца.
- ГРДАН: Видосава нема срца.
- ВИДОСАВА: *(Мирно, као да се око ње ништа не дешава)*
Стиже мамица, анђелчићи.
(Узима кийећи врч у руке и излази са сцене)
- ЈЕВРОСИМА: Каква је то војска, тамо у даљини?
- МОНАХ-ИСАИЈА: То Умур-бег одлази у Анадолију... Бежи... као зец...
- ЈЕВРОСИМА: Он то због мене... О, племенити беже...
- МОМЧИЛОВ ГЛАС: *(Из њредворја смрти, испред обећаног Града)*
Заветујем те, сестро. Удај се за Вукашина. Вода ће однети храст, али ће жиле поново постати дрво.
- ЈЕВРОСИМА: *(Равнодушно)*
Није ме брига. Живот ће тећи по навици, као што се реке отискују низ водопаде. Ниси ти умро, брате, у ово црно свитање. Ја сам.
- Зашамњење.*
- МОМЧИЛОВ ГЛАС: *(Све је даљи)*
Море светлости... Свиће... или је Бог запалио циновски лампион? Збогом, збогом... Чека ме слава... Видосава... Перитеорион.

 СЛИКА ПЕТА

Три војника, три кошћуњава скелета, на сцени.

ПЕСМА ПОГИНУЛИХ МОМЧИЛОВИХ ВОЈНИКА
ИЗ МОРЕЈЕ:

Иђаше Момчило Перитеоријски по земљи
као сенка, као магла, као дим,
војвода јединосуштни, управитељ горњих крајева,
првоначелник Архистратига.
И шуме се размицаху, и дрвеће светлозарно
уклањаше лишће пред њим,
и блескаху у полумраку мачеви и бојна копља,
блистави шиљци сига.
И анђели по планинама посипаху снег,
пахуљасто зрневље,
И Трибали кукавни грбине и власи седе
повијаху до земље.
И језици наши стадоше говорити, а да речи не прозборисмо;
и потом:
усековаше нам главе, и измешаше речи,
и разлучише са животом.

Иђаше војвода Момчило пред војском,
са херувимима небеским, у слави.
А по заповеди његовој лећаху над њиме облаци,
и звезде, и птице крилате,
(и Трибали).
И вране се питаху пастрмом са гозбе обилате.
И тецијаху реке небеске,
и отворише се поводњи,
и затворише се тешко,
ко манастирске двери, капци Господњи.
И обашка:
у војсци се запати јевтика, и чир, и вашка:
накот немушти, змијски.
Иђаше војвода Момчило.
Перитеоријски.

Шта се сачувало од завичаја? Ништа.
Дубоке ће реке тећи од мора натраг у своје врело
као што су увек текле,

као што су могле тећи и у нашем сећању на море,
од мора сношљивијем.

Памтимо пустош ратишта.

Около су брујале траве, као да држе опело.

(Људи су што и биљке, да кажемо с Ливијем)

У ропцу самртноме липсаваху Трибали

свакојаке феле, узраста, нације.

Јеђаху земљу као сено. (Изиђи из језера, жено!)

Гротескне инкрустрације,

са очима плавим од воде. (Изиђи из воде, Ироде!)

Како може онај који дроб повраћаше у тело,

како може онај језиком сведочити Бог,

или живот, или језик, или дело?

Ја, Момчилов војник из Мореје

(што разли се по земљи као магла, као жива, висок као мунаре),

сведочим крвљу:

мраморно дно, по коме смо ходали;

сводове који су се белели на врху;

људе и гибралтаре.

И Бога сведочим. (Бог је заточен, као талас, на острвљу)

Сведочим васионе. (Да л' оно што вишим бива вишу има и сврху?)

Сведочим о путу (јер ја сам тај пут) .

Сведочим скакавце, и буру, и глад, и тучу љуту.

У праведном гневу Господњем

сведочим Град који ће нићи у времену потоњем.

И на крају: сам, пред забрањеном собом,

у којој се стекла сва чудесност света (на небеској пучини) ,

сведочим сопствену смрт.

(О, Боже, шта ми учини?!)

Завеса.